

VIDOV DAN

LIST ZA KULTURNO ORIENTACIJO JUGOSL. NAPR. OMLADINE.

Izlazi svakog 5og i 20og u mesecu. — Uredništvo i uprava: Ljubljana, Narodni dom I.

Pojedini broj stoji 50 para; godišnja pretplata 10 dinara.

RADOJE L. KNEŽEVIĆ, Beograd:

NAŠA GENERACIJA.

Ljudi skloni pesimizmu kažu da je u današnje vreme teško ne pisati satiru i, valjda stoga, oni upućuju veoma oštre kritike našoj generaciji. Meni ovde nije cilj da branim današnju omladinu, dakle i sebe, pošto uviđam i sam da joj nešto nedostaje. Konstatujem ovo: naš naraštaj nije onoliko bolestan kako se priča, ali istina nije ni zdrav: on se nalazi u jednom sasvim nenormalnom stanju, u jednom nezdravom stanju. To tako ne može i neće ostati, i meni se čini da pesimizmu ovde nema mesta.

Prebacuje nam se — uostalom opravdano — da smo mi do krajnosti netolerantni. Svaki od nas, kažu, smatra da je on, i samo on, i niko više, dostojan da nosi zastavu. Otuda jedna strašna neprepeljivost, naročito prema političkom protivniku. Politički protivnik, to je čovek glup, nepošten, neiskren, najgori neprijatelj naroda i okoreli reaktivar, to je, jednom reči, čovek protiv koga je dopušteno boriti se svima mogućim sredstvima. — Netolerantna, naša je generacija, samim tim, duhovno pocepana.

Prebacuje nam se — uostalom opravdano — da smo mi utonuli u sitnu, nesimpatičnu partijsku politiku. Takva strančarska politika ne koristi nikome do nekolicini političkih šičardžija; ona, uz to, uspavljuje duh i kvari dušu. Mi ne raspravljamo o načelima ove stranke, nego o tome koliko je taj poslanik ukrao novca od države, a ovaj drugi koliko promenio metresa od kako je stekao mandat. Sitna lična pitanja, umesto da ustupe mesto velikim i plemenitim i ozbiljnim teorijskim diskusijama, istavljaju se u prvi red i apsorbuju svu našu duhovnu energiju.

Prebacuje nam se — uostalom opravdano — da se mi mnogo više bavimo neplodnom politikom nego li kulturnim problemima. Politički zborovi uvek su odlično posećeni, dok sale u kojima se drže predavanja sa kulturnom temom velikom većinom zjape prazne. A ljudi — neobavešteni? — kažu da narod neće imati nikakve koristi od najširih političkih sloboda ako ostane neprosvećen i

dalje. Stoga nam se savetuje da obratimo malo više pažnje na kulturne probleme, jer, kažu, od njih se mogu izvući najveće koristi.

Prebacuje nam se — uostalom opravdano — da se mi vrlo malo razlikujemo od generacija koje danas nazivamo konservativnim, da smo mi usvojili njihovu metodu: puno lepih reči, rada što manje, što moguće manje. Na univerzitetima propisuju se mora lepih reči, sniva se raj i zamišlja već kako po zemlji teku potoci od mleka, a narodu, koji posmatra nemo, obećavaju se zlatna brda. Kad treba prionuti na delo, radnika je malo; i u koliko se radi, to nije onako kako se pričalo, obično se radi sasvim obrnuto od onoga što se pričalo.

Sve je to tačno, mi to znamo i sami. Pa ipak! .. Ipak pesimizmu se ne smemo podavati, pesimizmu ne sme biti mesta. I pored svih naših mana, često ozbiljnih, izbija naša vrednost, naša sposobnost za život. Mi imamo velikih mana zato što živimo u jednoj sredini zaraženoj tim manama, zato što nismo, u mnogome, ništa drugo do produkt svoje sredine. Mi ćemo se otrgnuti, mi se otrzamo već, — krenućemo jednim novim putem, znakova o tome preporodu ima puno, samo slepi ne mogu da ih vide.

Onima koji vide samo naše mane i nedostatke, koji na našu generaciju gledaju sa najernijim pesimizmom, mi ćemo na kraju reći ono što je A. Konstantinov rekao čitaocu o svome junaku: «Nemoj prezirati ovoga prostog, ovoga lukavog, cicijaškog nesrećnika, on je proizvod grube sredine, on je žrtva grubih vaspitača; zlo se ne krije u njemu samome, već u uticaju sredine oko njega. Baja-Ganje je energičan, razlozan, bistar — glavno bistar! Dovedi ga do uticaja dobrog vaspitanja i videćeš kakve će podvige biti u stanju da učini. Baja-Ganje je ispoljavao dosada samo svoju životnu energiju, no u njemu se skriva velika rezerva potencijalne duhovne snage, koja samo očekuje moralan impuls, pa da se pretvori u živu silu.

ANTON URBANC, Ljubljana:

NAŠ SLOVANSKI IDEAL.

Profesor Niederle našteva leta 1916. 156-7 milijonov Slovanov. Če pomislimo, da je Nemcev samo 70 milijonov, Angležev 45, Francozov 40, Lahov 36, tedaj razumemo, da morajo imeti vsi ti narodi velik strah pred slovansko bodočnostjo. Veliko nas je in vendar pomenimo v sedanji Evropi prav malo; smatrajo nas vsi kot «quantité négligeable».

Svetovna vojna je končana ter pomeni za slovanski svet na eni strani velik plus, na drugi pa zopet velik minus. Nastale so tri nove slovanske države — Rusija pa se je udala boljševizmu... Vprašati se moramo, ali pomeni «slovanstvo» za nas samo etnografičen pojem ali pa vsebuje nekaj več. Znani profesor na pariški Sorbonni, Louis Eisenmann, pride v svoji knjigi «Slovanska vzajemnost» do zaključka, da je: 1.) slovanska vzajemnost dejstvo, 2.) zavest te vzajemnosti močno zasidrana v srcih vseh Slovanov in 3.) da je bila slovanska vzajemnost in da ostane važen faktor v političnem razvoju Evrope. Do istih zaključkov pride tudi T. G. Masaryk v svoji brošuri «Svět a Slované».

In vendar čutimo danes o vsem tem prav malo. Poljaki bijejo boj na eni strani z Rusi, na drugi s Čehi, Velikorusi z Belorusi, mi Jugoslovani pa se prepiramo z Bulgari. Na vseh straneh imamo torej nesporazumljenja, če jih smemo tako imenovati.

Vkljub vsemu temu pa se nas zapadne velesile boje, zato so nam nevoščljive. Ne govorimo tu o Nemcih, s katerimi smo v večnem in srditem boju, v katerem pomeni svetovna vojna mejnik. Velesile se čutijo nekako vzvišene nad slovanskimi narodi. Zveza narodov je njihova domena; v tej zvezi so sicer nove slovanske države zastopane, a vpliva nimajo nobenega. Častna mesta dobivajo v njej prej Grki nego Slovani. Prikrajšani na vseh straneh — naj omenim samo Primorsko, Koroško, Tracijo in Solun — čutimo naravnost instinktivno, da so nekdanji zavezniki med seboj zadovoljni, da Rusija boleha. Pripoznali so takozvane obmejne države, da bi mogli veliki Rusiji zapreti pota k morju. Prikrajšanje torej na vseh straneh. In Slovani na zapadu (Jugoslovani in Čehoslovaki) se čutimo nekako nesigurni v Evropi, dokler nam ne stoji ob strani velika demokratična Rusija. Poleg vsega tega pa igra v vseh slovanskih državah tuji kapital veliko vlogo. Politično svobodni smo še vedno gospodarsko zasužnjeni. Naša zemlja je bogata, nimamo pa še lastnega kapitala, da bi jo izrabljali, niti lastnega gospodarstva.

K vsemu temu pride še naše kulturno suženjstvo. Stojimo še vedno pod vplivom nemške kulture, zato čitamo več nemških knjig nego slovanskih. Ker nimamo dovolj lastnih znanstvenih knjig in revij, so nam nemške knjige in revije še vedno dobrodošle.

Slovanska vzajemnost je globoko zasidrana v naših srcih — praktično uveljaviti je še ne moremo. Drugi narodi, ki so manjši po številu, igrajo v Evropi veliko vlogo, ker so politično, gospodarsko in kulturno dosegli (n. pr. Danci) — mi Slovani stojimo ob strani; še najbolj žalostno pa je, da se je največji slovanski narod dal zapeljati vsled svoje neinteligence ter se vdal boljševizmu. Tako je šla ogromna množina kapitala, s katerim bi mogli računati tudi mi, v nič. Pa tudi pri nas ni nič boljše! Ogromno število naših ljudi odhaja preko Oceana, kjer prodaja svoje duševne in telesne sile tujemu kapitalu, ki nato zopet gospodarsko zasužnjuje nas same.

Ogromne naloge čakajo slovansko inteligenco. Jasno nam je, da ne smemo biti več zapostavljeni v Evropi kot dosedaj, ampak povzpeti se moramo do iste višine, ki jo zavzemajo drugi narodi. Da pa to dosežemo, se moramo z vsemi silami upreti gospodarskemu in kulturnemu suženjstvu, v čigar okovih tičimo še danes.

Dosedaj smo gojili Slovani med seboj samo kulturne stike, zgolj sentimentalne, če je že dovoljeno se tako izraziti. Na nas pa leži, da zgradimo v bližnji bodočnosti vsestranski slovanski program, ki bo zadovoljil vsem našim zahtevam. Otresti se hočemo enkrat za vselej tujega gospodarskega jarma. V to svrhu rabimo ogromno inteligentov praktičnega poklica. Naše tehnike, agronome, eksportne akademike itd. čaka v tem oziru ogromno dela. Poleg tega je potrebno neprestano klicati v svet, kako smo bili Slovani prikrajšani na račun drugih narodov in da pravičnost zahteva, da se Slovanu njegova zemlja povrne. In zopet je treba napeti vse svoje sile za izgradbo slovanske znanstvene literature kot jo imajo drugi narodi, in pa za izobrazbo ljudske mase, da bo niveau ljudske izobrazbe čim najbolj visok.

V vseh naših srcih pa naj bo zapisano: noben drug narod nas ne ljubi; če pa je napram nam prijazen, je to zgolj iz dobičkaželjnosti; zato se moramo tembolj mi Slovani med seboj ljubiti ter gojiti vzajemnost. Pomenili bomo v Evropi nekaj samo tedaj, če bomo kot zavedni Slovani skupno nastopali. Smo optimisti in ket taki hočemo iti na resno, trezno delo za boljše bodočnost slovanstva.

MOM. D. ĐORĐEVIĆ, Beograd:

PRVI POSAO.

Istorija nije bila mnogo puta prijateljski raspoložena i milostivo naklonjenja prema našem troimenom narodu. Ona je obrtala snoje tamne i

svetle strane, lice i naličje medalje. I radije no dobre, ona je pokazivala svoje rdave strane sa puno neprijatnih, teških i štetnih posledica. Primeri

naviru pod perom, jer su tako mnogobrojni i rečiti. Uzmimo samo jedan od njih, najjači i najubedljiviji.

Nekoliko vekova razdvojenog istoriskog života, u raznim prilikama, pod različitim kulturnim uticajima, ostavilo je mnoge oštre posledice, ubeležilo u narodnu dušu teške i nelagodne tragove, često, vrlo često, skretalo celokupan narodni život sa pravoga puta, sprečavalo opšti duhovni razvitak. Istok i Zapad nisu imali beznačajne uloge, formiranje pokrajinskih samoživih odlika vršilo se postepeno ali stalno, i plemenska netrpjivost je bila neizbežna.

Koliko samo čudnih zabluda, koliko ukorenjenih predrasuda potiču baš iz te okolnosti što je naš narod živeo razdvojeno jedan od drugoga, što ga je različiti istoriski život međusobno otuđivao. Jedna od mnogih, koja je ostavila toliko pustoši i koju nesavesni ljudi hoće još uvek da podržavaju, jeste i zabluda da verske razlike u našoj jednokrvnoj rasi čine prepreke čvrstom i zdravom nacionalnom jedinstvu. Srednjevekovni pojmovi kojih se drže ograničeni i ukalupljeni duhovi; odvratno sredstvo za propagandu koga se klerikalizam neće ni časa ustručavati. I dok se sve te zablude i predrasude nisu odbacile i srušile, one su trajale duže ili kraće vreme, prelazile s naraštaja na naraštaj i vršile svoj kobni uticaj.

Nije čudo, dakle, što su pojedini delovi našeg naroda još uvek *tudi* jedan drugome, što između njih postoji veliko udaljenje. I ne samo to. Danas se tako jasno oseća koliko se mi, ipak, dosta slabo i dosta nedovoljno poznajemo. Zato i potreba jednog širokog, svestranog međusobnog upoznavanja sada je preča više no ikada. To je potreba koja je neophodna kako najširim narodnim slojevima, tako i kulturnijim društvenim krugovima, a naročito, i najviše, današnjim omladinskom generacijama.

Onima koji lakoumno veruju da je sa formalnim stvaranjem naše države postignuto sve, koji na mnoge krupne i važne stvari gledaju sa skučenog partiskog gledišta, koji, sa puno deklamatorskih gestova, čak govore — bezumno, avaj! — da se baš dobro poznajemo — učiniće se, svakako, da ovoj stvarnoj potrebi našeg međusobnog upoznavanja pridajemo veliki, preterani značaj.

Međutim, neosporno je da je potreba našeg međusobnog upoznavanja jedna nasušna potreba, jer činjenica da se nedovoljno poznajemo postoji, i ne da se običi. Ako ista drugo, a ono sve one čudne stvari koje se danas događaju u našem javnom životu, sve one izbezumljene prepirke i strahovite isključivosti koje se unose u rešavanje mnogih važnih problema, bile bi više no dovoljne da nas utvrde u našem mišljenju.

Uopšte, nesporazumi i rasepi velikim delom dolaze od neobaveštenosti i nepoznavanja stvari. I, po svoj prilici, danas je kod nas baš taj slučaj. Zar bi Šumadija optuživala Zagorje da gaji sepa-

ratističke težnje, kad bi dobro poznavala psihologiju hrvatskog seljaka? Zar bi se Zagorje bunilo protiv prevlasti Šumadije, kad bi dobro poznavalo zdravi mentalitet srpskoga seljaka? Zar bi Beograd gubio s vida mnoge važne pojave, mnoge krupne stvari, kad bi bio pravilno obavešten o potrebama Zagreba i Ljubljane?

Danas se ne sme više ići tim pogrešnim, nesavremenim putevima, i bar mi imamo da gledamo na naše međusobno upoznavanje kao na jednu potrebu od velike važnosti. To međusobno upoznavanje ima da bude jedan od prvih praktičnih ciljeva današnjeg mladog pokoljenja. Ono je danas u toliko potrebije što, i posle pune dve godine jedinstva, još nema jednog stalnog, smišljenog i neposrednog dodira između Jugoslovenske Omladine. I to upoznavanje ne sme da bude usko, skućeno, nepotpuno, nego široko, u velikim, krupnim razmerama. Mladi naraštaj mora da bude svestan svoje uloge da je on taj koji, ima da budi kod nas, najživlje interesovanje za sve kulturne pojave. Sve što je značajnije u oblasti nauke i umetnosti ne treba pustiti da prode nezapaženo.

I da se to postigne ima dosta pouzdanih puteva i načina; samo ih treba umeti naći, umeti primeniti. Naša mlada književnost, koja je u punom toku svoga razvitka, i koja je već zabeležila nekoliko velikih i lepih imena, mogla bi biti jedno od izvanredno dobrih sredstava za naše međusobno kulturno upoznavanje. Kulturniji narodi umeju da cene sav onaj veliki značaj koji književnost može da ima. Mi moramo da pođemo za njihovim primerom, i ne smemo da zaboravimo onu veliku vaspitnu vrednost koju književnost ima za čoveka uopšte, a ne samo za ljude kojima je ona poziv u životu. Koliko je samo za žaljenje, koliko je samo štetno što još uvek mnoge važne književne pojave u Ljubljani prođu gotovo nezapažene od velikog dela beogradske inteligencije, a naročito, što je najgore, od universitetske omladine. Bolji slučaj nije ni u Ljubljani, ni u Zagrebu. Ja navodim samo jedan način, jedan od mnogih, da pokažem koliko su oni i raznovrsni i korisni. A ovaj, navedeni, nije, čak, ni najglavniji, ni najneposredniji.

Ceo taj rad, iskreno prihvaćen i trezveno voden, može da bude neobično plodonosan i blagotvoran. On ima da u epskoj širini nastavi ono što je tako pametno započeto na kongresima jugoslovenske omladine u Beogradu 1905 i Sofiji 1906. Danas su za tu akciju okolnosti daleko povoljnije, duh vremena ide neodoljivo napred, stvarne mogućnosti za takav rad postoje, i izgledi na uspeh su nesravnjeno veći. Staračka buncanja mnogih i mnogih, koji su još uvek izbezumljeni plemenskom netrpeljivošću i lažnim patriotizmom, ne mogu skrenuti prirodni razvoj stvari. Ne nadajmo se pomoći od drugih, i budimo svesni da je naša snaga u nami samima. Jedan mislilac je imao puno prava kad je uzviknuo: «Pomozi se sam, jer ti Bog neće pomoći».

NEKAJ O DELU IN KRITIKI.

Za vsako spremembo, ki stremi za izboljšanjem obstoječega — tako v materijelnem kot v kulturnem oziru — je potrebna izvestna notranja sila in usmerjenost, ki se kaže na zunaj kot delo. Dolgo časa smo se omamljali nad lepimi gesli in tudi nad programi smo se znali navduševati. To je bilo skoroda vse. Ko je prišel čas udejstvovanja, so se zgenile roke in omahnile, ko je prišel čas, dati svoji volji poudarka, smo se zadovoljili s tistim brezmiselnim «bo že kako». Pred nami je stalo delo, ki zahteva truda in požrtvovalnosti, mi pa smo se rajši omejili na kritiko, ki se nam je zdela lažja in mnogo prikladnejša, ker smo jo po večini lahko odpravili z jezikom. Važno se mi zdi, da v tej miselni in aktivni stagnaciji, v kateri danes živimo, poudarim pomen dela in kritike. Nešteto neprijetnosti nas je že zadelo od časa prevrata sem in z vso doslednostjo smo begali in iskali za krivci. Še do danes si nismo hoteli najti krivca, ker bi za njegovo popoljšanje morali napeti vse svoje notranje sile, kar bi nas zopet stalo dela in truda.

Med naprednim dijaštvom do danes ni bilo mnogo uspešnega dela; saj takega ne, ki bi zaslužilo, da bi se ga posebej omenjalo. Ne bom razpravljajal o vzrokih, ker bi bilo to preobširno in zamudno, omenim naj le, da smo hoteli na mah doseči vse, nismo pa prišli niti do konsolidacije nas samih. Mnenja sem, da bo imel naš list važno nalogo, da pripomore konsolidirati naše notranje delo in da ima svoje predale odprte za vsakega omladinca, ki ni reakcionarec. Ono kritiziranje pa, ki se je tako bohotno razpaslo med dijaštvom, da bi vsled nedostajanja stvarne podlage bolj zaslužilo, da se ga imenuje obiranje, naj nima drugega plačila kot koš in ignoriranje.

Vsako misel ali idejo moremo uresničiti in prenesti na realna tla le z delom. Ako obstoja večja struja ali organizacija z istimi mislimi in čustvi, tedaj ne leži njeno vidno bistvo v istih mislih in čustvih, temveč v delu, s katerim jih hoče v družbi uresničiti. Delo je tedaj družabni moment. Isto moremo trditi o družbinih organizmih: narodu, državi, razredu, stanu, ki svojo eksistenco pokažejo šele z delom in svedočijo na ta način, da pripadajo k organizmu in služijo skupnemu cilju. Tudi narodu je delo za njegov obstanek in rast bistveno, ako sploh hoče, da se ga vpošteva v človeški družbi. Velike važnosti bi imelo biti za vsakega člana naroda, da si je na jasnem o delu, s katerim kaže narod, da živi. Vse te panoge nacionalnega dela, ki prehajajo in se zlivajo ena v drugo, zavzemajo velik obseg in kompliciranost, katere ni mogoče v kratkem sestavku popisati. Toda skozi vsa ta vprašanja in probleme se vije kot rdeča nit delo, posebno podrobno, pozitivno delo. Poudarjam podrobno, pozitivno delo, zaradi svoje eminentne važnosti in zaradi tega, ker se pri nas omalovažuje. Ne vem zakaj; mogoče

zato, ker zahteva celega človeka, vse njegove marljivosti in neumornosti, ali zato, ker je o delu lepše govoriti v najvišjih superlativih. Dejstvo pa je, da ne nastane nikdar v enem dnevu palača, temveč da je zanjo treba drobnega dela vseh delavcev, da je treba zlagati opeko na opeko in da bi brez tega podrobnega dela stavba nikdar ne postala realnost. Kakor je pri navedeni prisposobi podrobno delo ogromne važnosti, tako pomeni tudi za strujo, ki ima namen postati kulturni in socialni faktor, najbistvenejša sestavina njenega praktičnega udejstvovanja.

Kakor se vsako delo, ki ima namen dvigniti narod, pomnožiti njegovo bogastvo, izobrazbo itd., kreče v pozitivnem pravcu, tako se kreče ono, ki razdira obstoječe in ne kaže nobene tendence, da bi nadomestilo vrzel s čim boljšim, v negativnem. V to razdelitev se kritika ne da uvrstiti, ker ima ravno vsled nepopolnosti vsakega dela svoj delokrog in namen. Kritika, ki graja slabo z namenom, da se odstrani in pokaže, kaj bi imelo priti na njegovo mesto, da bi bilo boljše, je gotovo nekaj pozitivnega, posebno, če se pojavlja v pravem trenutku, ko obstoja upanje, da se popboljševalna tendenca posreči. Kritika pa, ki podčrtava le slabe lastnosti, je pojav negativnega dela. Slabo po večini vidimo prej ali slej itak vsi, težje najdemo pot k boljšemu. Čeprav bi človek mislil, da nastane po ločitvi pozitivnega in negativnega dela jasna potreba, obsoditi negativno delo, vendar opažamo, da korenini negativna kritika ravno pri nas globoko. Strast razdiranja izhaja pri nas skoroda iz apriorizma. Domovina je rešena, če delo, ki ga je začel nasprotnik, zbrisemo in uničujemo. Kdor samo kritizira in pobija, ne izvrši pa ničesar, nima pravzaprav prava govoriti o delu drugih. Tudi način, kako se pri nas kritika pojavlja, je značilen. Gotovo, da je pri vsakem novem delu potrebna posebna izvestna rezerva, vendar pa taka skepsa kot je pri nas, naravnost ubija in goji tisto brezdelje, katerega se običajno otresemo na kratko z «bo že kako». Obsojati moramo tako kritiko, ki se pojavlja kot izrazito negativno delo, ki hoče spodrezati življenje novemu snovanju; še bolj pa moramo obsoditi skepsu, ki se ne zadovolji s posameznimi pojavi in produkti dela, temveč se loti predpogojev dela, možnosti uspeha pri delu sploh.

Za vse te pojave leži vzrok v nas samih; najsi bo to že slabost ali indiferentizem ali dvom. Žalostno dejstvo bi bilo, če bi vsled navedenih slučajev sledilo brezdelje, ki bi bilo znak naše zlomljene volje in pomanjkanja moralne energije. Dvomov o hodočnosti se ne more ubraniti nihče; a ravno ta negotovost napravlja našo lastno srečo odvisno od lastnega dela. Rešitev je v delu, in sicer v pozitivnem delu.

Poudaril sem, da nam je treba nazorne jasnosti in notranje usmerjenosti, ako hočemo napredovati ne le na naši socialni, temveč tudi na vseh

drugih panogah. Brez dela in volje, a s samim govoričenjem se ne da doseči vidnih uspehov; brez podrobnega in pozitivnega dela pa o napredku sploh ne smemo govoriti. Naše mišljenje nam je

treba poglobiti v smislu naprednosti, t. j. aktivnega dela, kar je mogoče šele sedaj, ko smo politično svobodni. Poglobiti se moramo do podrobnosti v vsa vprašanja ter jih tudi realizirati.

JUGOSLOVENSKO DIJAŠTVO.

INTERNACIONALNI STUDENTSKI KONGRES U PRAGU. (Dopis iz Zagreba.) Koncem januara stigao je preko čehoslovačkog konzulata na Jugoslovensko akademsko potporno društvo u Zagrebu poziv, da i zagrebačka univerza pošalje svoje delegate na internacionalni studentski kongres u Pragu. — Presjednik J. A. P. D. sazvaio je odmah odborsku sjednicu, te sam predložio petoricu, koja su mu se činila zgodna, a odbor je taj predlog prihvatio. Dne 18. februara obavijestilo je J. A. P. D. neka društva o svom predlogu, pozivajući ista, da u roku od 3 dana ulože prigovor, u slučaju da ne bi bili zadovoljni sa predloženom petoricom. Taj postupak izazvao je u cijelom djaštvu nezadovoljstvo. Komunisti i klerikalci (organiziranih ima oko 200) su bili uopće proti šiljanju delegata u Prag, jer su već organizovani u komunističkoj, odnosno u klerikalnoj internacionali, pak bi to za njih bilo suvišno. Republikanci, zajedničari, frankovci i radićevci (ukupno organiziranih oko 120) bili su proti odašiljanju delegata iz političkih razloga; naime ti su delegati imali, da reprezentiraju jugoslavensku misao jedinstva, a to se ne slaže sa njihovim programom. Jugoslavenska napredna omladina (organiziranih oko 140) protestirala je protiv samovoljnog izbora članova. Jedino je jugoslavenska demokratska omladina bila s tim zadovoljna, dok je srpska radikalna omladina bila indiferentna. J. A. P. D. vidići toliku opoziciju sazva skupštinu, da odluči u tom pitanju. Na toj skupštini, držanoj 24. I. 1921. god., poslije otvora skupštine, prvi je počeo govoriti jedan republikanac i to protiv odašiljanja delegata, našto mu većina onemogućila da govori. Druge govornike prekidala je manjina, tako da je presjednik, nakon dva sata natezanje, raspustio skupštinu. Da se to pitanje riješi, sazove presjednik J. A. P. D. skupštinu, koja se je imala držati u nedjelju 27. II. 1921. god., i na koju je došlo oko 800 djaka. U 11 sati otvara presjednik J. A. P. D. skupštinu, i stavlja kao prvu tačku izbor presjednika. Predlaže sam jednog demokrate, radikali i velik dio neorganiziranih, t. j. oni, koji su bili za odašiljanje delegata, i zauzeše desnu stranu pred sveučilištom. Poslije njih izdjoše ostale stranke i jedan dio neorganiziranog djaštva, ukupno 320, te zauzeše lijevu stranu. Tu se je pred univerzom nastavio prizor, koji je bio i u auli. Vika i buka traje i dalje, ali bez incidenta. Najednom opaze da jedan na ljevici ima toljagu ispod kaputa, i nastaje mali incident, koji se je pretvorio u opću tučnjavu. Većini je uspjelo, da palicama rastjera manjinu, koja je bježala u smjeru „Kazališne kavane“. Istovremeno padalo je i kamenje, tako da se čitava masa raštrkala, a presjednik J. A. P. D. u općem uzbuđenju raspustio skupštinu. Osmorica ih je ranjeno s kamenjem. — Dne 1. t. mj. pozvao je presjednik J. A. P. D. delegate pojedinih djačkih grupa da se izjasne u pitanju delegata. Demokrate, radikali i napredna omladina je izjavila da je sporazumna sa šiljanjem delegata, dočim komunisti, republikanci, radićevci, zajedničari i frankovci su se izjavili protiv toga. Poslije svih pregovora zaključila je demokratska, radikalna i neorganizovana omladina, da pošalju sami svoje delegate u Prag, a vodstvo je preuzela neorganizovana omladina. Na jednoj skupštini doći će do izbora delegata i cijela stvar bit će na taj način svršena. — Kako se iz samog toka stvari vidi glav-

nu krivicu nosi sam presjednik J. A. P. D., koji je bez predhodnog sporazuma sa djačkim grupama izabrao delegate, sa kojim su bili zadovoljni jedino demokrate i radikali, a tim stvorio nerazpoloženje kod ostalih grupa. Druga pogriješka je bila, što su uopće komuniste i klerikale pripustili ovim skupštinama. Jer kao što ni oni nijesu pozvali ostale grupe kod izbora za svoju internacionalu, mislimo da je bilo suvišno, da se njih pozove da sudjeluju ovim izborima. U ostalom, takovoj se agresivnosti sa njihove strane nijesmo nadali, tim više što su se oni već izjavili za neku drugu internacionalu. — Jugoslavenska je napredna omladina za to, da se pošalju na taj kongres delegati, iz više razloga. Jugoslavenski su delegati napokon isposlovali da se i nas primi u taj Savez, u kojemu su napokon i Česi i Poljaci. Pitanja, koja će se riješavati na tom kongresu, nijesu za nas od male važnosti, pak i sama činjenica da je taj kongres u Pragu nalaze nam, da pošaljemo tamo svoje delegate. Naši delegati bi imali zadaću, da stupe u što uži kontakt sa ostalim Slavenima, i da onemoguće pomisao, da je to antantin kongres studenata. Mlada Jugoslavija mora da pokaže samosvijest i zrelo shvaćanje položaja i prilika, te da ne dopusti jednoj klasi da nam u tako važnim pitanjima smeta. — Jugoslavenska napredna omladina žali, što je među akademcima moglo doći do takovog izražaja političke strasti i surovosti, ali se i nada, da će to biti dobar savjet u budućim časovima rada. U ovim časovima omladina mora da se kani uličarske politike i strančarstva, a da se lati intenzivnog rada za podignuće kulture onih, čiji su očevi dali i žrtvovali sve za slobodu naše domovine. (Zaradi pomanjkanja prostora smo bili primorani poročiti skrajšati. Opomba uredništva.)

SA BEOGRADSKOG UNIVERSITETA. Velika zgrada Miše Atanasijevića sa svojim obnovljenim živopisnim ornamentima danas je puna mladih intelektualnih snaga iz sviju krajeva naše države. I dok je ona još nedavno mogla da primi u sebe svu omladinu željnu nauke, danas je za to i suviše mala. Beogradski Univerzitet broji sada preko sedam hiljada studenata, a to je broj koji predje on nikada nije video. Pored fakulteta koji su već postojali dobili smo još tri nova. Medicinski, agronomski i teološki fakulteti jesu te novine na našem Univerzitetu. Inače javni život današnjih studenskih generacija dosta je raznovrsan i zanimljiv, ali se jasno oseća da još nema onog veličanstvenog poleta i istrajnosti kao što je to pokazivalo javni život generacija pre nas. Broj političkih i kulturnih udruženja nije neznan; ta udruženja granaju svoj rad sve više i više ali politički klubovi razvijaju, bar zasad, daleko veću i jaču aktivnost. Tom bavljenju politikom današnje omladine ne može se mnogo prebacivati, ali načinu na koji se ona bavi nesumnjivo da može. Nema ničega rdjavog u tome što se princip našeg integralnog jedinstva i mnogi važni problemi u društvu i politici posmatraju sa više tačaka, pod raznim uglovima. Ali je i suviše štetno kad se u tome ode do jedne strahovite jednostranosti, kad partijske strasti uzmu neverovatnog maha, kad se strančarski interesi stave iznad opštih i kad partijski programi potisnu kulturne programe. A to se češće dešava na našem beogradskom Univerzitetu. Čak i Pobratimstvo, koje je pre svega kulturno udruženje sviju beogradskih studenata, ne može se pohvaliti da je ostalo netaknuto i nerazriveno ovim nerazumnim i besplodnim partijskim borbama. Pored akademske lože Istina, Hrišćanske Zajednice i pevačkog društva Obilić, postoje na beogradskom Univerzitetu i dva kulturna udruženja sa savršeno istim programima. To su Akademsko Sveslovensko Kolo i Sveslovenska Omladina. Dok u Svesloven-

skoj Omladini imaju prava na članstvo i učenici viših razreda srednjih škola, dotle su u Akademskom Sveslovenskom Kolu sami studenti. To je jedina razlika pored imena, koja ih deli, to je i najveći uzrok koji sprečava da se spoje. A kako bi, međutim, bolje bilo da se oba ta udruženja spoje u jednu čvrstu i jaku kulturnu organizaciju. Ovih dana osnovana je i na Univerzitetu sekcija Ferijalnog Saveza, koja je već uveliko, živo i predano otpočela svoj rad. Sudeći po prvome početku svi su izgledi da će ta korisna i prekopotrebna ustanova imati ove godine mnogo solidniju organizaciju, da će razviti širi i racionalniji rad i da će dati zamašnije i korisnije rezultate. O ostalim kulturnim i političkim udruženjima kao i o radu ovih pomenutih mi ćemo u jednom od idućih dopisa dati šira i detaljnija obaveštenja. — Dj. M.

JUGOSL. NAPR. AKAD. DRUSTVO „JADRAN“ je priredilo pretekli mesec socijalni tečaj, na katerem so se razmotrivala razna pereča vprašanja sodobne družbe. Tečaj so obiskovali poleg društvenih članov še člani srednješolske organizacije „Preporod“ in nekaj neorganiziranih akademikov. Obisk je bil še dosti povoljen. Uvodno predavanje je imel dne 28. januarja tovariš Stane Rapč, ki je predaval o ženskem vprašanju. Naslednji dan je podal g. dr. Milko Brezigar jasno sliko „Gospodarskih problemov v Jugoslaviji“ in je obenem pokazal silno gospodarsko moč naše kraljevine, če bi se izpolnili vsi pogoji eksploatacije. V nedeljo dne 30. januarja je razjasnil g. Evgen Lovšin socializem v teoriji in praksi; po predavanju se je razvila s pričujočimi zastopniki komunističnih idej živahna debata, ki je jasno pokazala, da sloni vsa komunistična teorija na nestvarni podlagi, ki se je v praksi pokazala kot popolnoma zgrešena. Prvi del socijalnega tečaja je nudil društvenikom kakor tudi drugim akademikom naprednega mišljenja priliko poglobiti se v nazore in stvarno razpravljati o velevažnih sodobnih vprašanjih. Drugi del tečaja se vrši v drugi polovici marca, na kar že danes opozarjamo vse napredno studentstvo. Mimogrede bodi se omenjeno, da je nudilo društvo „Jadran“ v preteklem tečaju mnogo k izobrazbi svojih članov. Vsako sredo so se vršili debatni večeri, na katerih so bila sledeča predavanja: Sodobna socijalna vprašanja (tovariš Rajko Kiauta), Krščanski in antični svetovni nazor (tovariš Bogo Teplý), Jezikovno vprašanje v Jugoslaviji (tovariš Jan Plestenjak), Osnovne misli društvenega programa (tovariš Stanko Sila), Stališče društva napram religiji, v kolikor je to predmet znanosti (tovariš Stane Rapč), Agrarna reforma (tovariš Ivan Kolar). Vsi ti debatni večeri so bili dobro obiskani; predavanjem je vedno sledila živahna debata. — Zeleti bi bilo le še eno: da bi bili tudi oni tovariši, ki se odslej niso brigali za društveno življenje, bolj aginji in da bi malo več mislili na svoje poslanstvo v bodočnosti. Pomniti je treba, da je od nas mladih odvisna vsa bodočnost naroda in države, da na nas samih sloni razvoj vsega socijalnega, kulturnega in političnega življenja!

NA SEMESTRALNEM OBCNEM ZBORU Jugosl. napr. akad. društva „Jadran“ je bil za letni semester 1920/21. izvoljen sledeči odbor: Rapč Stane, cand. phil., predsednik; Goslar Branko, stud. phil., podpredsednik; Gaberšek Miha, cand. iur., I. tajnik; Urbanc Anton, cand. iur., II. tajnik; Rančič Ilija, stud. med., blagajnik; Galzinija Vlado, stud. iur., I. knjižničar; Teplý Ermin, stud. tehn., II. knjižničar; Mejak Ervin, stud. iur., čitalničar; Arnečič Pavel, cand. iur., gospodar; Tonja Ivan, stud. phil., arhivar. Namestniki so: Čok Svobodin, cand. iur.; Omahen Gustav, stud. med.; Teplý Bogo, stud. phil., in Rovanc Ljudevit, stud. tehn. Revizorji: Dekleva Joža, stud. iur.; Bajič Stojan, stud. iur.; Zupančič Stanko, stud. tehn. Castni sod: Trampuž Aleksander, cand. iur.; Sivka Anton, cand. iur.; Geiger Baldo, stud. iur.; Sila Stanko, stud. phil.; Benedik Stanko, cand. iur.

AKADEMSKO ZIVLJENJE V NOvem MESTU. V Novem Mestu in okolici je okoli 40 akademikov. V velikonočnih počitnicah 1. 1920. se je ustanovil »Klub dolenjskih visokošolcev«, ki ima namen družiti vse na Dolenjskem prebivajoče visokošolsko dijaštvo, izobra-

ževati ga ter gojiti stike z drugimi kulturnimi društvi. Program, sam na sebi jako idealen, se pa ni obnesel. Izvanredne razmere so zanesle tudi med vrste tega kluba komunistične ideje. Komunistični blok je z veliko agilnostjo skušal uveljaviti v klubu svoj program ter spraviti pravila kluba na podlago, ki bi odgovarjala njihovim načelom. Nacionalistični elementi pa naj bi mirnim srecem gledali, kako se črtajo in pre-narejajo bistvene točke pravil, ki se nanašajo na nacionalno-kulturni program. Tako je nastal nadstrankarski klub, v katerem so se povzpeli seveda tudi klerikaleci do odborniških mest. Narodno-svobodomiselnih elementi so bili primorani izstopiti iz kluba ter so osnovali nov klub pod imenom: »Krka« (ferijalna organizacija narodno-svobodomiselnih dolenjskih visokošolcev). Delovanje »Krke« se v preostalem času lanskih počitnic še ni moglo razviti. Zlasti ima težko stališče z ozirom na večino novomeških akademikov, ki stoje na stališču nadstrankarstva ter so pod močnim demagoškim vplivom par starejših tovarišev komunistov. Itadi tega obsojajo narodno-svobodomiselnih klub kot izrodek in mahinacijo par »demokratskih« tovarišev, ki so iz sebičnih in samoljubnih razlogov ustanovili svoj novi klub »Krka«. »Krka« hoče stopiti v tesno zvezo z drugimi bratskimi narodno-svobodomiselnimi akademskimi organizacijami ter pokazati, da je uspešno kulturno delovanje mogoče edinele v organizaciji, ki je idejno popolnoma izkristalizirana in nemešana.

D. M.

„JURISLAV JANUSIC“. Ime kluba, koji se pred 13 godina osnovao na otudjenoj nam Rijeci. Sest peto- i šestogimnazijalaca osnovalo ga, kao protest protiv nerada naših starijih generacija, koje su mirne savjesti pušale, da tisuće našega naroda propada i da se pre-tapa u Talijanske vode. Ta mala šaka sitnih i neuglednih srednjoškolića nezaražena nikakvim interesnim borbama, dala je najbolje na taj način izražaja svojem čistom svačanju idealizma i opće narodnih potreba. Srednjoškolac pred trinaest godina — i danas istim radom hoće da nastavi put izgradnje svoje individualnosti. Tu je sporedan uspjeh rada zasnovanog na malim sredstvima, najveća se važnost polaže na uzgoj, na izgradnju, na uputu rada na prosvjetnom, socijalnom i narodno obranbenom polju. Pojedinaac, koji je radio u klubu i kasnije u životu radit će istim radom, kada dodje do boljih uvjeta, koji pogoduju tom radu. On će i kasnije podupirati sva ta nastojanja drugih. Klub, koji za vreme rata nije djelovao izvrgnut progionima on i njegovi članovi austrijskom apsolutističkom sistemu. Klub je razvio svoju djelatnost odmah nakon prevrata i u još gorim uvjetima nego prije — pod talijanskom okupacijom Sušaka. Ni teror okupacije, ni progoni pojedinih članova, nije mogao da posvema obustavi rad kluba. Uza sve te prilike, klubu je u ovo dvije godine uspjele, da u Istri, Rijeci i Sušaku u talijanskoj okupaciji obnovi i otvori 30 narodnih knjižnica, da obdrži neke tečajeve za nepismene, predavanja, par proslava i koncerata i drugih narodnih provedba. Srednjoškolski klub pretvorio se u akademski, ali samo po naslovu, jer u njemu i dalje u velikom broju rade i srednjoškolski. Od čisto lokalnog društva razvija se klub u opće narodni. Klubske podružnice osnivaju se u drugim mjestima i univerzama. U Zagrebu u godinu dana uspjele je klubu, da okupi 75 naprednih akademičara u svoje krilo. U Pragi i ako u ograničenoj mjeri razvija klub svoju djelatnost. U Dubrovniku, Sarajevu, Beču, Beogradu, Subotici i u mnogim drugim mjestima okupljaju se članovi kluba na zajednički rad. Detaljnih uspjeha u tom radu imat ćemo prilike, da kasnije iznesemo, ovdje iznašamo tek općenitu sliku, koja najbolje pokazuje potrebu društva, koje će stajati na braniku jugoslovenske i napredne ideje, koji su glavni fundamentalni dio svakog rada kluba bez ikakvih drugih upliva i zakutnih pomisli. — J. J.

DIJAŠKO-SOCIJALNI VESTNIK.

MED SCILO IN KARIBDO. »Podporno društvo jugosl. akademikov« v Ljubljani je priplavalo v neizogibne vode, kjer gledajo iz njih gladne čeri, ki ogro-

žajo njegov obstoj. Ako se bo posrečilo privoziti preko teh čeri, ki so nesporno važne, lahko govorimo, da bo P. D. J. A. prenehalo biti institucija ad hoc ter bo stopilo v drugo fazo svojega razvoja, ki bo značila ne le stabilnost društva samega, temveč tudi uspešnejše akcije in poglobitev v dijaško socijalno vprašanje. Toliko časa pa, dokler se iz P. D. J. A. ne odstranijo vse one ovire, ki preprečujejo strpljivost in ne zadovoljujejo vseh grup, da bi se mogle uspešno udeleževati stanovskega dela, toliko časa stoji P. D. J. A. na lončenih nogah, ki se bodo razbile v trenutku, ko bo začutila ena izmed nezadovoljnih grup dovolj moči, da socijalne prilike svojih članov in njih rešitev vzame sama v svoje roke. Bodimo odkritosrčni in pogledimo stvarnem naravnost v oči, dokler je še čas, da nas dogodki ne prehitijo in da pravočasno odstranimo vse ono, kar bi dovedlo do neizogibnega razdora. Bilo bi naivno misliti, da bo kulturno življenje dijaštva ostalo vedno v onih megljenih sferah, v katerih se je nahajalo toliko časa. Jasno je, da se je dijaštvo razdelilo v dve veliki grupi, ki jih loči svetovni nazor. Prej ali slej bi ta razdelitev itak morala priti. Prepričan pa sem, da se v P. D. J. A. na ta razvoj ni dovolj resno računalo; vsaj na napredni strani se je mislilo prav lepo idealno, dočim se o klerikalnih ne more reči tega z vso sigurnostjo. Glede klerikalne neiskrenosti naj omenim, da so pripeljali v P. D. interniste - teologe, kljub temu, da se je pojavil proti njim odpor na vsakem občnem zboru, ker je bilo in je še danes jasno vsem, da teologi ne tvorijo kadra delavcev, marveč le volilno število. To gospodje klerikalci tudi sami dobro vedo. Z ozirom na njihove predpise v internatu kot tudi z ozirom na njih stan, jih ne moremo šteti med aktivne delavce — ekonomice, upravitelje doma etc. — temveč k večjemu kot častne funkcionarje, česar pa tudi ne morejo opravljati vsled svojih predpisov v internatu. (Udeleževati se sej etc.) Prepričan pa sem, da je dijaško socijalno vprašanje preveč resno, da bi se ga reševalo s častnimi korifejami, ampak zahteva od vsakega posameznega, da je na svojem mestu. Tudi to je dobro znano. Jalov je izgovor, da tudi drugi posvetni akademiki, ki ne uživajo sicer bonitet podpornega društva, ne bi smeli ali celo ne morejo izvrševati odborniških funkcij. Klerikalcem ne gre v tem slučaju za aktivne delavce, marveč le za številno moč, ker je njih število brez teologov napram drugim akademikom premajhno. Da vas je premalo, za to mi ne moremo ničesar, gospodje klerikalci! Da pa potrebujete politične moči, odseva iz groznje, da zapustite P. D. J. A., če ne ostanejo teologi-volilei. Mi k tej groznji nimamo pripomniti ničesar drugega nego to: 1.) da se je prav nič ne bojimo in 2.) da z njo odkrijete svojo neiskrenost napram dijaškim stanovskim vprašanjem. Da bodo mize čiste, povemo i vam i komunistom, ki imajo principe in načela zaradi lepšega, da hočemo pravično in pošteno določitev odbora po grupacijah, bodisi strokovnih ali kulturnih, posvetnega dijaštva, pod nobenim pogojem pa ne internistov-teologov, ki aktivni delavci biti ne morejo. Volilna pravica sliši le onim, ki morejo delati, ne pa onim, ki tega ne morejo. Ako bi hoteli izvajati s konsekvenco svoj svetovni nazor, potem se razbije že danes P. D. J. A., kljub vsem milim glasovom. Zato je bil predlog, da postanejo internisti-teologi izredni člani P. D. kot edini možni kompromis stvarnega in načelnega značaja popolnoma in pravočasno na mestu. Vsled fenomenalne dalekovidnosti in širokogradnosti predlog ni dobil dvotretjinske večine, ker so tudi internisti glasovali sami zase. Izreči moram pa svoje spoštovanje poštenosti tistih par gospodov teologov, ki so se glasovanja vzdržali. Poudarjam, da je to ona čer, ki grozi z razbitjem in ki sesa voljo do življenja P. D. Od občnega zbora do občnega zbora se nanjo kaže. Toliko iskrenosti ni bilo, da bi se to odkrito povedalo, ker se stanovsko vprašanje gleda bolj kot »špas« in brez dalekosežnih ciljev. Inicijativa za Podp. društvo je izšla iz naprednih vrst in izšla je iz socijalnega nazora in načrta, kljub vsem neokusnim posvкам iz komunističnih in klerikalnih vrst na

naprednjake. Bodite uverjeni, da nas ti izpadi ne spravijo niti najmanj iz ravnotežja, niti nas ne premaknejo za las od našega socijalnega dijaškega programa, dasiravno vemo, da bi nas klerikalci najraje sežgali na grmadah, ker se predrzujemo svet gledati drugače kot oni. Za vse to pa je potreben tudi oni, ki se pusti. Mi za te eksperimente nismo navdušeni niti ne voljni jih prenašati. P. D. dela prepočasi, kajti kljub kapitalizmu in frakarstvu stradamo, bolehamo in obupujemo. Pokazali smo, kje je ovira v P. D., pošteno in odkrito povedali kako in kaj je treba, da se odstrani. Na posameznih grupah in dijaštvu leži, da vzame to na znanje. Slepomišenja smo siti in ne vemo če bomo še zgubljali časa z omenjenim predlogom, ker ni za nas socijalna beda fraza ampak fakt, ki se da rešiti edinole z dejanji in ne z jezikanjem.

DIJAŠKO STANOVANJSKO VPRAŠANJE. Vseobčo stanovansko krizo občutijo v današnjih časih gotovo najbolj akademiki. Po razsulu avstro-ogrsko monarhije so se morali nastaniti v vseh naših večjih mestih uradi, ki so bili preje centralizirani ali v Pešti ali na Dunaju. Nekdanja provincijalna mesta so postala tako' na mah upravna središča in državni uradi so zasedli že itak pičla stanovanja, ki so bila preje še na razpolago. Ko so se vrnili študentje z bojnih poljan zopet h knjigam, niso večinoma našli več kota, kjer bi se lahko mirno posvetili svojemu študiju. Dijaki so v tem oziru trpeli največ in še trpijo; na stotine jih je brez stanovanja ali pa se potikajo po dragih podstrešnih izbah, kjer nimajo ne luči, ne peči in ne drugih udobnosti, ki so potrebne za študij. Za rešitev krize so i dijaki i vlada podvzemali različne akcije, ki pa so dosegle le polovični uspeh. Stanovansko krizo so skušali odpraviti najprej z akademskimi domovi. V to svrhu so uporabljali šole (bivši slovenski akademski dom v Zagrebu), ali bolnišnice (akademski dom pri Sv. Duhu v Zagrebu), ali pa celo prostore, kamor so svoj čas zapirale avstrijske oblasti internirance (Ljubljanski grad). Da niso ti prostori primerni za študij, se samo po sebi razume. V eni sobi je navadno stlačeno 20 ali še več dijakov, ki jim je tako vsak resen študij onemogočen. Oblasti so večinoma gledale samo na to, da so bili študentje pod streho; za to pa, kako naj v takih prostorih in med tolikimi tovariši študirajo, se niso dosti brigale. Samo po sebi se razume, da se je razpaslo v takih akademskih domovih med dijaštvom kmalu nezadovoljstvo; dijaštvo se vedno bolj udaja brezdelju — saj mu v takih razmerah ni mogoče študirati. — Stanovansko vprašanje so rešili najprej češki dijaki in to na prav radikalen način s tem, da so prevzeli sami inicijativo v svoje roke. V oktobru lanskega leta so se odločili, da si sami zgradijo svoj dom, ki naj bi pa ne bil kasarna kot so akademski domovi pri nas, ampak prijazna zgradba, opremljena s spalnicami, učilnicami, čitalnicami itd. Tej akciji češkega študentstva je priskočila na pomoč kot vlada tako tudi vsa javnost. V par dnevih so bile zbrane velike vsote denarja kot tudi materijal, potreben za zidavo. Z delom se je pričelo takoj. Dijaštvo je iz sebe organiziralo delavske čete za vsa pomožna dela. Sami nosijo opeko, kopljejo zemljo in pomagajo tako maloštevilnim kvalificiranim delavcem, ki delo nadzorujejo. Pri delu jim pomagajo tudi studentke, ki skrbje pred vsem za notranjo opremo doma. Do maja bo zgradba gotova in z njo bo rešeno tudi stanovansko vprašanje čeških dijakov v Pragi. — Češkemu dijaštvu so najprej sledili zagrebški akademiki. Pred enim mesecem je zagrebška akademska omladina sklicala skupščino, ki jo je posetil tudi rektor dr. Radoničič, ki se je pravkar vrnil iz Prage od promocije predsednika T. G. Masaryka, in je prinesel s seboj natančen načrt praškega akademskega doma. Na tej skupščini je dijaštvo sklenilo, da si po češkem vzorcu samo pomaga. Izvolilo je posebno anketo, kateri so se pridružili še zastopniki različnih oblasti. Ta anketa je začela pod predstvom dr. Teodorja Bošnjaka takoj z energičnim delom. Razdelila se je v več pododsekov (tehnični, propagandni, finacijski in pravni). Na zadnji seji ankete, ki se je vršila dne 26. februarja, je bil sprejet načrt za zgradbo. Zgradba bo nalikovala paviljonu in bo imela

prostora za 600 dijakov. Skupni stroški so proračunjeni na 16 milijonov kron; prispevali bodo vlada in javnost, zlasti razni denarni zavodi. Prvi dar je podaril bivši podban dr. Milan Rojc v znesku 50.000 kron. Dom bo dozidan že do jeseni. B. T.

IZENACENJE STIPENDIJ. Jugoslovenski študentje — posebno oni iz pokrajin tostran Save — se že nad dve leti bore za izenačenje svojih štipendij, toda doslej brez vsakega uspeha. Ministar Prosvete je sicer izdal ob začetku letošnjega šolskega leta v „Službenih Novinah“ natančen načrt za državne štipendije, ki pa je — vsaj za Ljubljano in inozemstvo — ostal le na papirju. Dijake, ki študirajo v inozemstvu, podpirajo še vedno pokrajinske vlade, t. j. Slovence pokrajinska vlada v Ljubljani, Bosance bosanska vlada itd., srbske študente pa centralna vlada. Vse te štipendije raznih vlad se pa zelo razlikujejo med seboj. Zanimiv v tem oziru je članek v zagrebški „Slavenski Tribuni“ „Naši študenti-štipendiste u Pragu“, iz katerega članka posnemamo nekatere zanimive podatke. V Pragi študira okoli 1200 naših dijakov. Najvišjo podporo uživajo takozvani „centralni štipendisti“, to je oni, ki jih podpira centralna vlada. Vsak izmed teh štipendistov dobiva namreč mesečno 1600 češkoslovaških kron, in najsi študira že na katerikoli fakulteti. Poleg tega jim plača vlada še šolnino, izpitne takse, knjige in druge eventualne šolske izdatke. — Približno enako visoko podporo dobivajo tudi vojvodinski študentje, namreč po 450 dinarjev mesečno, poleg tega pa še po 800 dinarjev letno kot nabavni prispevek za obleko in knjige. — Bosanski štipendisti dobivajo mesečno 1000 jugoslovaških kron, mnogi še plačano hrano v menzi. — Slovencem, ki imajo še najboljšo organizacijo v svoji „Slovenski dijaški zadrugi“, izplačuje ta mesečno podporo. „Zadruga“ dobiva denar za izplačevanje podpor od Upravne komisije tehniško visokošolskih fondov za tehnike, od Zdravstvenega fonda za medicince, od Agronomskega fonda za agronome, a za filozofe in juriste pa od Poverjeništa za uk in bogočastje v Ljubljani. Štipendije je razdelila Zadruga v tri kategorije, in sicer po 950, 750 in 570 naših kron mesečno. Deloma plača Zadruga svojim članom še hrano v menzi. Na najslabšem so pač Hrvatje, ki dobivajo mesečno samo 800 naših kron brez vsega drugega; za drugi semester jim pa denar še sploh ni nakazan. Kakor vidimo iz gornjega, so štipendije silno neekonomsko razdeljene. Mi smo nunenja, da morajo biti štipendije za vse naše dijake iste, ne pa drugačne za Vojvodince in zopet drugačne za Hrvate itd., ker smo vsi državljani iste države. Skrajni čas je že zato, da se vse podpore centralizirajo in obenem razdele v več kategorij. Vsakdo nam bo rad pritrnil, da potrebuje tehnik več sredstev nego filozof — zato se ne sme metati oba v en koš. Tudi ni vsak dijak enako podkovan od doma. Država naj da dijaku toliko, kolikor mu je potrebno za pošteno življenje in študij. B. T.

SREDNJEŠOLSKI VESTNIK.

„PREPOROD“, GLASILO SAVEZA JUGOSLOV. SREDNJEŠOLSKIH UDRUŽENJA. Pred kratkem je izšla 4. številka s sledečo vsebino: Stane Lutman: Šola, organizacija in neuspeh. — Antun Lovrić: Ljubav. — Ešen: Roža Sionska. — Božana Crnojević: Za blagor očetnjave. — Ešen: Memento mori. Anici! — Stane Rapč: Misli pred vstopom v življenje (nadaljevanje). — Predrag Milošević: Crna pesma. — Rideo: Čovek našeg doba i stari filozof. — Sarudin Sinočka: Večer. — Vzljubil sem. — Dušan Atanacković: Veče. (Iz uspomena.) — Božidar Kovačević: O novoj lirici. — Ešen: Primorski dan. Sreča življenja. — Drag. O. Blagojević: Isposnik. — Milan Kresić: Smrt. — Ešen: Rad bi vedel... — Josip Zorčić: *** G-djici Z. M. — Ladislav Kham: Prešernove nemške pesnitve. — Razne vesti. — Pri vsej pestrosti vsebine se nam zdi potrebno omeniti predvsem skico St. Lutmana, ki skuša na podlagi izvajanj profesorjev in pa na podlagi življenja v položaj mladine objektivno preiskati vzroke današnjega nazadovanja v šolah. Vprašanje je načelne važnosti, zato smo pozdravili z veseljem izvajanja St. L., dasi se v posameznostih ne strinjamo z

njimi; opozarjamo pa merodajne faktorje, da stvar preudarjajo tudi iz vidikov študenta, ker le na ta način bo možno rešiti ta problem v vsestransko zadovoljnost. Članek Božane Crnojevićeve kaže iskrenost, s katero je sprejela naša jugoslovenska omladina mlado domovino, in dasi je pojmovanje razvoja tu in tam naivno, ostane vendarle vsem onim, ki hočejo rušiti edinost našega naroda, glasen opomin, naj se ne drznejo preko želj in zahtev mladine, kajti v njej je moč, njena je bodočnost. Literarni proizvodi v vezani in nevezani besedi so dobri. Pozdravljamo srednješolsko revijo, ki zadobiva vedno bolj samostojno in popolno lice in jo vsem prijateljem, ki hočejo živeti med mladino in za mladino, kar najtopleje priporočamo. —

RAZNO.

„SLOVENSKI NAROD“ IN „VIDOVAN“. Kritiku „Slovenskega Naroda“ ni „Vidovan“ prav nič všeč, kakor posnemamo iz novice v 50. številki z dne 3. marca t. l. Kar nič ne dvomimo, da je članek „Rim“ eden glavnih vzrokov njegovi tužni nezadovoljnosti. Zakaj povzpne se do užaljene trditve, da se „boj proti Rimu in klerikalizmu bojuje pri nas resno in stvarno ter tudi z velikimi osebnimi žrtvami že čez 50 let“. Kako „resen in stvaren“ je bil ta boj starejše generacije proti Rimu, bi lahko pokazali na prav klasičnih zgledih iz polpreteklega časa; zato ne opazamo tudi nikjer preveč sijajnih uspehov tega boja. Gospod članek „Slovenskega Naroda“ naj si pozorno prebere še enkrat članek „Rim“, morda se bo s primernim trdom vendarle česa novega naučil. Morda bo iz njega in iz drugih člankov vendarle posnel, da je tisto novo, česar noče videti, *notranja konsekventnost* našega dijaštva, ki se je neglede na žrtve in na nevarnost borilo za jugoslovenstvo že v tistih bridkih časih, ko idealno navdušeni „Preporodovci“ niso našli pri „Slovenskem Narodu“ drugega kot zasmeh, in ki danes s *svojimi izstopi iz katoliške cerkve* dokumentira, da pojmuje svoj protiklerikalni boj vse globlje in dosledneje nego gospod članek. Mi ne bomo delali štafaje pri procesijah, med nami in Rimom ni nikakega kompromisa več. Zato naj se gospod članek nikar nič ne zgraža, če pojde napredno dijaštvo preko njegovih ocen svojega dela ravnodušno naprej po jasno začrtani poti do svojega končnega cilja.

FRANJO JOSIP I. JOŠ ŽIV! Čudan naslov u našoj čudnoj domovini, za koju vele, da se nazivlje SHS. Taj pojam ne treba da raščinjamo, jer to je naziv naše države, koja je širokogrudno zahvatila sve slojeve, pa ako hoćete: posinila vas božji svet. U svetu ima svega i svačesa, svašta se čuje i vidi, svega se dogadja, prenatpan je šarenih narodnosti i šarenih ljudi, pa zašto da i SHS. ne bude civilizovana kulturom, kao što je i svet — miniatura? U svetu ima i čudesa, pa zašto da u SHS. neima čudesa? U svetu je — kažu — g. Hrist oživeo Lazara, pa zašto da kakav Mojsije Christus ne oživi u SHS-u prejasnog F. J. I.? Vernik svoga vernika, ljubavnik svoju ljubavnicu, a zagrebačko sveučilište svoga meštra, svetitelja i posvećenoga vladara i prejasnoga F. J. I.? — Apelujemo na zagrebački akademski senat, da pokopa jednom tog svetitelja sa željeznog žiga, kojim kvestura žiguje legitimacije slušača, ako i ne će radi SHS-a, a ono iz ljubavi i pieteta prema mrtvima.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

POPRAVEK.

V 2. broju je v članek tov. Dj. Momčila Djordjevića: „Naša reč“ zašla pomotoma gramatična, nemška interpunkcija mesto logične, francoske, ki je bila v rokopisu.

Beri stran 13, 1. stolpec, 8. vrstica mesto romanskih: neromanskih.

Odgovorni urednik: Evgen Lovšin. — Last konzorcija „Vidovan“. — Tiskala Delniška tiskarna d. d. Ljubljana. — Glavni urednik: Bogo Teplý.